

Még egyszer Marxról

VISSZHANG - LXII. évfolyam, 25. szám, 2018. június 22.

Az ördög akar itt pörlekedni.

A Széky János által elindított vitához szoltam hozzá röviden, tisztázandó néhány visszatérő, makacs elméleti és történeti, ma már csak Magyarországon elkövetett hibát. Földes György válaszában (*Marx és mi - a magyar értelmiségiek, ÉS, 2018/24., június 15.*) teljesen ártatlanul és jószándékúan ismétli meg ugyanazt, amit illenék jobban tudnia, s amiben álláspontja csakugyan betű szerint az általa (joggal) „harcos antikommunista publicistá”-nak nevezett Seres Lászlóéval (mindketten egyenlőségelméletnek tekintik - alaptalanul - a marxizmust). Földes György rádióinterjút bízaltam, de időközben a *Népszavacikkét* is elolvastam. Véleményét itt is megismétli, íme:

„Marx a modernitás, a szabadság és az egyenlőség hármasságában gondolkodott.”

Ha ez így lenne, akkor Széky Jánosnak kár lett volna megírnia a cikkét, hiszen aki ebben a hármasságban gondolkozott, az - többek között - Eötvös József volt, és nem Marx. Ez a *liberalizmus* problematikája, amellyel ez a nagy irányzat a francia forradalom utáni krízisből akarta kimenteni azt, ami a metternichi és Bourbon-restauráció után a fölvilágosodásból megmaradt.

Marxnak ehhez az égvilágon semmi köze, ezen már a zsidókérdésről írott fiatalkori tanulmányában túllépett, és se gigantikus kritikai művében, se a belőle kikövetkeztethető kommunizmusgondolatában (amelyet az Októberi Forradalom nagy nemzedéke dolgozott ki, mindenekelőtt Lukács) nincs ilyesmi. Mindezt illúzióknak tekintette.

Az egyenlőség természetesen a *baloldal* általános vezéreszméje, amelyet a komolyan vehető kommunisták mindig „polgári baloldalnak” neveztek, meg „revizionizmusnak” (ez volt a *gyakorlatban* a szociáldemokrácia ideológiája), s az SZKP XX. kongresszusa után ez volt a szovjet típusú pártmozgalmak és kormányrendszerek őszinte ideológiája (burkoltan a Sztáliné) is; meg a parasztforradalmaké és a „forradalmi” parasztpártoké Kelet-Európában és a harmadik világban. Ez tény.

Ámde az egyenlőség a kapitalizmus némi átalakításával (vagy az államkapitalizmus - ez Lenin fogalma, az „államszocializmus” pedig a Lassalle-é - megteremtésével, kiépítésével) is elérhető (e tekintetben nagy haladás ment végbe mind Keleten, mind Nyugaton a második világháború után, nagyrészt a történelmi baloldal jóvoltából), Marx pedig a kapitalizmus ellensége, nem a megreformálója volt.

Politikailag magam is előnyben részesítem az egalitárius polgári baloldalt a polgári jobboldallal szemben (és egyáltalán nem tagadom az SZKP XX. kongresszusa [1956] utáni Kelet-Európa, elsősorban Magyarország civilizációs teljesítményét) - de ez nem Marx. A kommunizmus nem liberalizmus. A haladó polgár nem marxista.

Az osztály nélküli társadalom nem téveszthető össze az osztó igazságosság (*distributive justice*) egalitárius érvényesítésével, a kizsákmányolás nem számolható föl akármekkora béremeléssel.

Sajnálom.

(Viszont a Politikatörténeti Intézettel kapcsolatban Földes Györgynek van igaza, fölületes voltam, bocsánat.)

Utóirat: azóta újabb Marx-szakértő jelentkezett Orbán Viktor miniszterelnök úr személyében, aki Helmut Kohl-émlékbeszédében a következő számárságokat tartotta érdemesnek elmondani: „Marx meghirdette a

magántulajdon felszámolását, meghirdette a nemzetek eltörlését, meghirdette a hagyományos, évezredek családmódeli felszámolását, meghirdette az egyház és a hit eltörlését, és végül megteremtette a modern antiszemitizmust..." Marx (és persze Engels) még a voltaképpen elméletének a kidolgozása előtt azt mondta a *Kommunista Kiáltványban*, hogy a kapitalizmus, a nemzetközi tőke számolja föl a nemzeteket és a hagyományos családot és nemi erkölcsöt, a régimódi szupranaturalista vallási hitet, ráadásul társadalmasítja a magántulajdont (kisajátítja a kistőkéseket, kézműveseket, önálló gazdákat). Az antiszemitizmussal kapcsolatos ismeretes falmelléki dumát most figyelmen kívül hagyjuk. A több nemzedéket egyesítő, monogám házasságon és patriarkális erkölcsön nyugvó család rég megszűnt, pedig mintha nem lenne kommunizmus. El is várom a radikálisan konzervatív államférfitől, hogy antimarxista legyen, de nem helyes ezt összekeverni a műveletlenséggel. A hagyományos társadalmak megszűnése nem volt Marx *normatív célja*, hiszen ez a folyamat akkor már (1848-ban) a lezárulása felé tartott. (Bár nem is helytelenítette ezt a romantikusok és néhány korai szocialista módjára. Fejtegetései a *Kiáltványban* a *kapitalista* forradalom megértésére irányultak: a *kommunista* preferenciák természetesen mások.)